

которые способствуют получению и внедрению необходимых инноваций, с целью создания и развития конкурентных преимуществ региона.

Поток научных открытий сам по себе может не создать устойчивой добавленной стоимости для экономики и граждан страны, если они не переводятся в практическую плоскость. Это значит, что государству, у которого есть ученые, но нет предпринимателей, способных увидеть перспективы применения научного открытия и довести научное открытие до производства, очень трудно извлечь из научного лидерства устойчивую выгоду. В то же время, если страна успешно развивает коммерциализацию и внедрение технологических решений, импортированных извне, то её экономика неизбежно становится более инновационной.

Литература

1. Шляхто И.В. Методика и результаты исследования факторов, отражающих инновационный потенциал региона / И.В. Шляхто // Научные ведомости Белгородского государственного университета. – 2007. – № 1 (32). – 149 с.
2. Данько М. Інноваційний потенціал у промисловості України / М. Данько // Економіст. – 1999. – № 10. – С. 26-32.
3. Кротов С.В. Анализ инновационного развития территории на базе эволюционного подхода / С.В. Кротов // Инновации. – 2004. – № 6.
4. Богдан Н.И. Промышленная политика и региональное развитие / Н.И. Богдан. – Минск: Право и экономика. – 2002. – 158 с.
5. Садовская Т. Методологические аспекты оценки инновационного потенциала / Т. Садовская // Наука и инновации. – 2006. – №1. – С. 43-47.
6. Фатхуллина Л.З. Факторы роста инновационного потенциала региона / Л.З. Фатхуллина, Л.В.Шабалтина // Вестник ВЭГУ. – 2011. – № 2 (52). – С. 61-68.
7. Большой экономический словарь / [Под ред. А.Н. Азрилияна]. – 7-е изд., доп. – М.: Институт новой экономики, 2007. – 1472 с.
8. Кокурин Д.И. Инновационная деятельность / Д.И. Кокурин. – М.: Экзамен, 2001. – 575с.
9. Николаев А. И. Инновационное развитие и инновационная культура / А. И. Николаев // Наука и наукознание. – 2001. – № 2. – С. 54-65.
10. Белокрылова О.С. Место и роль вузовской науки в формировании инновационного потенциала региона / О.С. Белокрылова, И.В. Бережной // Успехи современного естествознания. – 2007. – № 12. – С. 111-113.
11. Монастырний Е.А. Термины и определения в инновационной сфере / Е.А. Монастырний // Инновации. – 2008. – №2. – С. 28-31.

Рецензент докт. экон. наук, профессор И.Ю. Швец

664.013(477.74):658.511

*Васьковська К.О., асистент,
Одеська національна академія харчових технологій*

**АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Стан економіки України в сучасних умовах залежить від впливу глобалізаційних процесів, кризових явищ тощо. Зі вступом до СОТ відкритість внутрішніх ринків стає загрозою для ефективної та конкурентоспроможної діяльності промислових підприємств оскільки призводить до збільшення конкуренції на внутрішньому ринку. В умовах ринкової економіки на розвиток харчової промисловості України має вплив збільшення виробництва саме конкурентоспроможної, екологічної та безпечної продукції та конкурентоспроможності діяльності промислових підприємств.

Найважливішою галуззю господарства України виступає харчова промисловість, яка виробляє продукти споживання, використовуючи сільськогосподарську сировину, та забезпечує, при цьому, продовольчу та економічну безпеку країни. В сучасних умовах пріоритетним завданням кожної держави світу є саме забезпечення продовольчої безпеки країни, що залежить від ефективної роботи не тільки галузей харчової промисловості, а також і сільського господарства, створюючи продовольчий комплекс України. Саме тому харчова промисловість виступає стратегічної галуззю по задоволенню продовольством усього населення країни. Аналіз результатів функціонування промисловості країни, зокрема харчової промисловості Одеської області, дозволить виявити негативні зміни в діяльності промислових підприємств та шляхи їх усунення.

Економічним аналізом діяльності підприємства займаються такі автори як: Т.Д. Костенко, О.В. Михайленко, В.А. Панков, Є.О. Підгора, В.С. Рижиков, Г.В. Савицька, Н.В. Тарасенко, Л.М. Чернелевський, та ін. Такі вчені, як А.Е. Воронкова, Н.М. Лисьонкова [1], С.А. Аблязова [2], Л.Л.

Антонюк [3], О.А. Єрмакова, В.Л. Корінев, Р.І. Жовновач [4], Т.О. Пожусьва, Я.В. Ромусік, В.В. Трубочанін та ін. вивчали конкурентоспроможність різних об'єктів та суб'єктів економіки на різних рівнях. В свою чергу, аналіз і розвиток харчової промисловості та її окремих промислових підприємств в своїх працях вивчали такі вчені-економісти: І.Г. Бальвас, С.В. Войтко, І.О. Крюкова, В.Р. Кучеренко, Н.М. Купріна [5], М.П. Сичевський [6], Т.М. Ступницька [7; 8] та ін.; вони приділяли увагу вивченню питання дослідження окремих активів, процесів на підприємствах харчової промисловості, але вивчення її конкурентоспроможності є актуальним у сучасних умовах. Отже, проблема конкурентоспроможності продукції та підприємства в цілому, а також збереження її рівня потребують подальшого вивчення та дослідження.

Метою статті є аналіз стану виробництва найважливіших видів продукції харчової промисловості Одеської області, зокрема виноробної, з метою виявлення тенденцій та закономірностей їх розвитку.

Як показує дослідження, за 2009 рік підвищилась ефективність функціонування підприємств харчової промисловості Одеської області внаслідок інноваційної діяльності, поліпшення якості та зовнішнього оформлення продукції, розширення асортименту, поліпшення роботи маркетингових служб. Інвестиційні надходження, технічне оснащення, забезпечення підприємств сировиною, конкурентне середовище, ринки збуту та платоспроможний попит на виготовлену продукцію є істотними факторами, які мають вплив на стан виробництва [9].

Аналіз діяльності підприємств харчової промисловості Одеської області необхідно вивчати за допомогою індексів виробництва найважливіших видів продукції (табл. 1).

Таблиця 1

Індекси виробництва найважливіших видів продукції харчової промисловості в Одеській області (%)

	2006	2007	2008	2009	2010
Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	123,62	137,80	116,54	83,46	77,17
Виробництво рибних продуктів	69,49	98,31	81,02	54,92	52,20
Перероблення та консервування овочів та фруктів	130,71	127,54	86,91	70,57	70,49
Виробництво олії та тваринних жирів	150,59	144,34	115,22	249,96	293,36
Виробництво молочних продуктів та морозива	110,58	106,73	112,50	99,68	81,09
Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів	84,74	94,49	105,77	86,13	76,31
Виробництво хліба та хлібобулочних виробів	95,55	94,44	96,57	90,36	87,03
Виробництво напоїв	95,52	97,52	88,63	102,75	153,37
Виробництво інших харчових продуктів	83,59	80,85	64,74	75,68	54,10

* складено автором на підставі даних [9]

Як показують результати дослідження, що найбільшого спаду в останні роки зазнали м'ясна, рибна, молочна, хлібобулочна, борошномельно-круп'яна та інша промисловості, а також консервування овочів та фруктів. Проте виробництво напоїв, олії та тваринних жирів зростали з кожним роком, що позитивно характеризує діяльність цих галузей харчової промисловості Одеської області. Важливим аспектом є аналіз структури харчової промисловості Одеської області за найважливішими видами продукції (рис. 1).

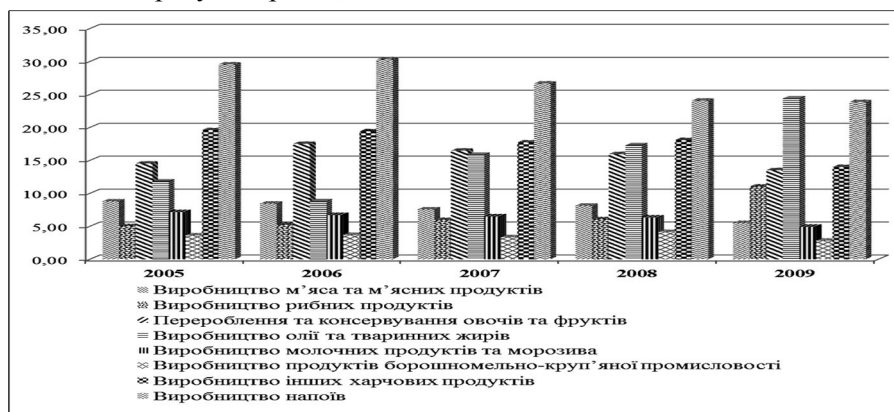

Рис. 1. Структура харчової промисловості Одеської області за найважливішими видами продукції

Аналіз рис. 1 свідчить, що майже всі роки найбільший сегмент серед вітчизняних виробників займає виробництво напоїв, на другому місці за обсягами реалізації знаходиться виробництво олії та тваринних жирів, що достатньо збільшило сегмент в 2008 а 2009 роках, а на третьому місці – виробництво інших харчових продуктів, перероблення та консервування овочів та фруктів.

Оскільки питома вага виробництва напоїв, займає досить суттєвий сегмент та є стратегічною галуззю для розвитку харчової промисловості Одеської області, необхідно провести аналіз виробництва продукції в натуральному виразі з виділенням таких видів продукції, як напої та алкогольні напої зокрема (табл. 2 та табл. 3 відповідно).

Таблиця 2

Аналіз виробництва напоїв в натуральному виразі в Одеській області

	2005	2006		2007		2008		2009	
	тис.дал.	тис.дал.	у % до 2005 року	тис.дал.	у % до 2005 року	тис.дал.	у % до 2005 року	тис.дал.	у % до 2005 року
Виробництво напоїв, з них:	10490,7	10020,3	95,52	10231	97,52	9298	88,63	10780	102,75
- виробництво алкогольних напоїв	3264	2688	82,35	2733	83,73	1618,8	49,60	1040,6	31,88
- виробництво виноградних вин	4659,5	4660,5	100,02	4779	102,56	5983,2	128,41	7651,4	164,21
- виробництво мінеральних вод та інших безалкогольних напоїв	2567,2	2671,8	104,07	2719	105,91	1696	66,06	2087,5	81,31

*складено автором на підставі даних [9]

Таблиця 3

Аналіз виробництва алкогольних напоїв в натуральному виразі в Одеській області

	2005	2006		2007		2008		2009	
	тис.дал.	тис.дал.	у % до 2005 року	тис.дал.	у % до 2005 року	тис.дал.	у % до 2005 року	тис.дал.	у % до 2005 року
Коньяк, бренді	652,00	732,00	112,27	979,00	150,15	1062,30	162,93	1024,20	157,09
Горілка, інші міцні спиртові напої	2612,00	1956,00	74,89	1754,00	67,15	556,50	21,31	16,40	0,63
Лікери, солодкі наливки, спиртові настоянки	817,00	781,00	95,59	...*	...*	162,00	19,83	...*	...*
Вино «Шампанське»	1289,00	1304,00	101,16	1499,00	116,29	1369,60	106,25	1236,40	95,92
Вина ігристі	101,00	109,00	107,92	...*	...*	...*	...*	...*	...*
Вина виноградні	4660,00	4661,00	100,02	4779,00	102,55	5983,20	128,39	7651,40	164,19
столові з фактичною концентрацією спирту від 9 до 13%	2674,00	2077,00	77,67	2196,00	82,12	2651,50	99,16	3229,60	120,78
газовані	304,00	296,00	97,37	269,00	88,49	159,00	52,30	325,10	106,94
з концентрацією спирту більше 15%	1682,00	2288,00	136,03	2314,00	137,57	3172,70	188,63	4096,70	243,56

Як показує аналіз даних табл. 2 виробництво напоїв в Одеській області представлено виробництвом алкогольних напоїв, виноградних вин, мінеральних вод та інших безалкогольних напоїв. Незважаючи на спад виробництва напоїв в 2006-2008 рр. порівняно з 2005 р. виробництво виноградних вин мало стрімку тенденцію до зростання (в 2005 р. вироблено 4659,5 тис.дал. порівняно з 2009 р. – 7651,4 тис.дал., збільшення на 64,21%), що свідчить про достатньо високий попит на цю продукцію, який тільки зростає.

Дані табл. 3 свідчать, що виробництво коньяку та бренді збільшилось на 57,09% в 2009 р. порівняно з 2005 р., незважаючи на фінансово-економічну кризу, яка вплинула на діяльність підприємств багатьох галузей. Навпаки, виробництво горілки та інших міцних спиртових напоїв з

кожним роком втрачало свої позиції на ринку збуту: суттєве зменшення обсягів їх виробництва склало з 2612 тис.дал. в 2005 р. до 16,4 тис.дал. в 2009 р.

Ринок виробництва та збуту лікерів, солодких наливок, спиртових настоянок та вин ігристих декілька років поспіль був достатньо монополізований в Одеській області, так як свідчать статистичні данні щодо обсягів їх виробництва, оскільки інформація є конфіденційною, данні відсутні [9].

З-поміж виноградних вин найбільшим привабливими серед споживачів виявилось виноградне вино з концентрацією спирту більше 15%, про що свідчить суттєвий ріст обсягів виробництва із року в рік (в 2009 р. порівняно з 2005 р. збільшення обсягів виробництва на 143,56%). Для більш детального аналізу виробництва алкогольних напоїв в Одеській області важливим є аналіз їх структури (табл. 4) та тенденції зміни сегментів окремих видів виробництва алкогольних напоїв за 5 років (рис. 2).

Таблиця 4

Структура виробництва алкогольних напоїв в Одеській області за 5 років

	2005	2006	2007	2008	2009
Виробництво алкогольних напоїв, з них	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Коньяк, бренді	6,44	7,67	10,86	11,63	10,32
Горілка, інші міцні спиртові напої	25,78	20,50	19,47	6,09	0,17
Лікери, солодкі наливки, спиртові настоянки	8,06	8,18	...*	1,77	...*
Вино «Шампанське»	12,72	13,66	16,64	15,00	12,45
Вина ігристі	1,00	1,14	...*	...*	...*
Вина виноградні	46,00	48,84	53,04	65,51	77,07
столові з фактичною концентрацією спирту від 9 до 13%	26,39	21,76	24,37	29,03	32,53
газовані	3,00	3,10	2,99	1,74	3,27
з концентрацією спирту більше 15%	16,60	23,98	25,68	34,74	41,26

*«Крапки (...) – згідно із Законом України «Про державну статистику» інформація конфіденційна, оскільки виробниками були одне-два підприємства» [9].

** складено автором на підставі даних [9]

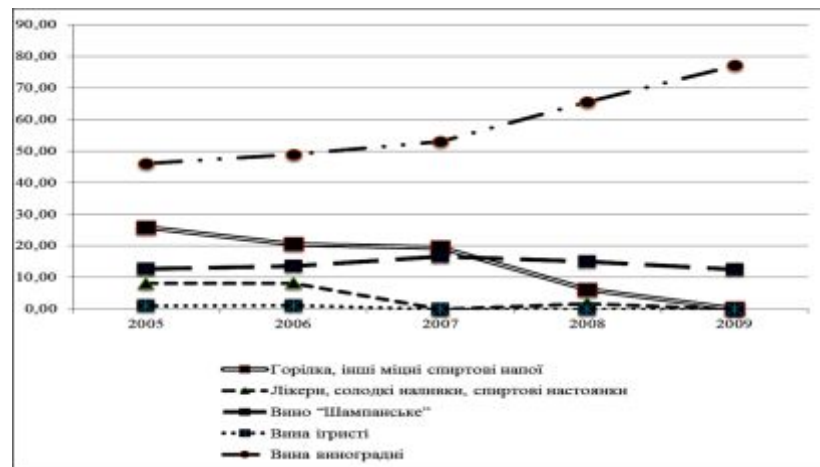

Рис. 2. Тенденції зміни в структурі виробництва алкогольних напоїв в Одеській області за 5 років

З табл. 4 видно, що найбільшу питому вагу серед алкогольних напоїв по обсягам виробництва займають вина виноградні (77,07% в 2009 р. від загального обсягу) вчасності вина з концентрацією спирту більше 15% (41,26% в 2009 р. від загального обсягу) та вина столові з фактичною концентрацією спирту від 9 до 13% (32,53% в 2009 р. від загального обсягу). Завоювання такого значного сегменту відбувалось поступово з кожним роком. Найбільше втратило в своїх обсягах виробництво горілки та інших міцних спиртових напоїв (0,17% в 2009 р. від загального обсягу в порівнянні з 25,78% в 2005 р.).

На рис. 3 наведена структура виробництва виноградних вин вітчизняними товаровиробниками по регіонах України за 2009 рік.

Так в 2009 р. виробництво виноградних вин найбільш зосереджено в Автономній Республіці Крим та в Одеській області (34,2 та 33,8% відповідно). Отже, виробництво алкогольних напоїв, зокрема виноградних вин є стратегічно важливим для розвитку Одещини, тому для подальшого та сталого розвитку регіону необхідно підтримувати виноробні підприємства та забезпечувати їх

якісною сировиною для підвищення конкурентоспроможності продукції та підприємства в цілому, що дасть можливість їм мати міцні конкурентні позиції на внутрішніх та зовнішніх ринках збуту.

Рис. 3. Структура виробництва виноградних вин по регіонам України, %

Проведено дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1. Найважливішою ланкою промислового комплексу Одеської області є виробництво харчових продуктів та напоїв, оскільки це має головне соціально-економічне значення для регіону.
2. Одеська область, за основними видами харчових продуктів, займає значні позиції у забезпеченні продуктами харчування населення в країні. Так, регіон є одним із лідерів по виробництву виноградних вин, коньяків, солоні риби (крім оселедців), фруктових та овочевих соків і нектарів, консервованих натуральних овочів, хлібобулочних та кондитерських виробів, нерафінованої олії, борошна, харчових концентратів.
3. Аналіз діяльності підприємств виноробної промисловості свідчить про значну зміну їх асортиментної політики.
4. Для стабільної роботи та подальшого розвитку вітчизняних підприємств харчової промисловості Одеської області необхідне достатній розвиток сільськогосподарського виробництва для забезпечення їх якісною сировиною.
5. Інтеграційні процеси в розвитку України потребують пошуку шляхів захисту та зміцнення національного товаровиробника на внутрішньому ринку та можливостей розвитку їх зовнішньоекономічної діяльності.

Література

1. Лисьонкова Н.М. Основні принципи оцінки конкурентоспроможності продукції / Н.М. Лисьонкова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – Х. : УкрДАЗТ. – 2002. – №2. – С.15-18.
2. Аблязова С.А. Конкурентоспособность винодельческой продукции Крыма / С.А. Аблязова // Культура народов Причерноморья. – 2005. – № 62. – С. 6-9.
3. Антонюк Л.Л. Фінансова конкурентоспроможність основних галузей народного господарства України / Л.Л. Антонюк // Науковий вісник Волинського державного університету. – 2001. – №4. – С. 91-94.
4. Корінев В.Л. Оцінювання конкурентоспроможності об'єктів і суб'єктів господарювання / В.Л. Корінев, Р.І. Жовновач // Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Економічні науки. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. – С. 45-52.
5. Куприна Н.М. Оценка влияния факторов на изменение рентабельности оборотного капитала / Н.М. Куприна // Економіка: проблеми теорії і практики: [зб. наук. праць]. – Дніпропетровськ, 2007. – Вип. 228, Т. 2. – С. 368–373.
6. Сичевський М.П. Сучасний стан та пріоритетні завдання розвитку харчової промисловості / М.П. Сичевський // Економіка АПК. – 2004. – № 1. – С. 38-42.
7. Ступницкая Т.М. Анализ показателей эффективности использования основного капитала промышленного предприятия / Т.М. Ступницкая // Економіка: проблеми теорії і практики: [зб. наук. праць]. – Дніпропетровськ, 2007. – Вип. 222, Т. II. – С. 351–356.
8. Ступницкая Т.М. Тенденции развития пищевой промышленности региона / Т.М. Ступницкая // Економічні інновації: Зб. наук. праць. – Одеса, 2004. – Вип. 19. – С. 237–243.
9. Харчова промисловість Одеської області: Статистичний збірник / за редакцією Л.Е. Котвицької. – Одеса: Головне управління статистики в Одеській області, 2010. – 66 с.

Рецензент докт. екон. наук, професор В.Е. Глушков